

УДК 657

ЗАРОДЖЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

BEGINNING OF THE FUNDAMENTAL ACCOUNTING SYSTEM

ТРАГЕРА В.В.*

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Стаття присвячена історичному розвитку появи та удосконалення обліку основних засобів. Розглянуто історію виникнення поділу активів на основні (необоротні) й оборотні. Приділено значну увагу появі фонду реновації та амортизації. Зазначено вагомий вплив науково-технічної революції на розвиток обліку в цілому і основних засобів зокрема.

Ключові слова: облік основних засобів, амортизація, знос.

The article is devoted to the historical development of the appearance and improvement of accounting for fixed assets. The history of the division of assets into main (non-current) and current assets is considered. Much attention has been paid to the appearance of the renovation and depreciation fund. The significant impact of the scientific and technological revolution on the development of accounting in general and fixed assets in particular is outlined.

Key words: accounting for fixed assets, depreciation.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Від ефективного використання основних засобів та їх правильної організації обліку залежить успішність результатів діяльності підприємств. Невід’ємною складовою господарської діяльності підприємства є основні засоби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичними питаннями обліку основних засобів займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як М.І. Бондар, С.Ф. Голов, Л.В. Городянська, А.П. Грінько, В.П. Завгородній, В.П. Карев, А.І. Кулікова, Н.М. Малюга, В.В. Сопко, Роберт Н. Ентоні, М. Метьюс, М. Перера та багато інших. Отримані ними протягом багатьох років результати мають велике значення та стали підґрунтям для удосконалення теоретичних аспектів обліку основних засобів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження історії розвитку бухгалтерського обліку основних засобів, з метою кращого розуміння та вдосконалення методики та методології бухгалтерського обліку операцій з основними засобами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Провівши екскурс в далекі часи історії розвитку суспільства та бухгалтерського обліку, бачимо, що зародження обліку основних засобів бере свій початок в Англії.

Англія – це перша країна, яка почала і завершила промисловий переворот, ставши «майстернею світу». На протязі всього одного людського життя з винаходом машин, що працюють від двигуна, будівництвом фабрик і міст, розподілом власності і управління (капіталізм) і розвитком великої промисловості й торгівлі Англія перетворилася із «славної зеленої країни» в країну «похмурих фабрик сатани» [1]. Всі ці зміни мали значний вплив на бухгалтерський облік: з появою залізних доріг та фабрик, з концентрацією робочої сили і засобів виробництва, з новими концепціями виробництва, власності і управління, зносу проходив розвиток систем реєстрації фактів, оцінки (вимірювання) і розкриття інформації. В ХІХ столітті фабрична система призвела до нових інформаційних потреб, які існуючий бухгалтерський облік задовольнити не міг.

В умовах технічного розвитку зростання капітального обладнання призвело до необхідності розрахунку зносу, обліку капітального та поточних ремонтів, визначення вартості основних засобів.

Також варто зазначити, що поділ активів на основні (необоротні) й оборотні з'явилися в Англії. Поділ активів з'явився у бухгалтерському обліку через судову сферу наприкінці ХІХ-го століття.

* Науковий керівник – Бурак І.О., к.е.н.

Адам Сміт в своїй праці «Добробут нації. Дослідження про причини та природу добробуту нації» поділив капітал на основний і оборотний. До основного (необоротного) капіталу вчений відносив:

- будь-якого роду корисні машини і знаряддя праці, що полегшують та зменшують працю;
- дохідні будівлі, такі як приміщення під крамниці, склади, майстерні, стайні, комори та інше;
- поліпшення земель, а саме те, що з вигодою витрачене на розчищення, осушення, огороження, удобрювання і приведення її до стану найпридатнішого для обробки та окультурення [2].

Нові умови розвитку економіки вимагали інші форми бухгалтерського обліку. Одним із об'єктів, що потребував тотальних змін в обліку були і основні засоби. Багато господарюючих суб'єктів обліковували основні засоби тільки в натуральному виразі. Термін «основні засоби» є винаходом радянських часів. Офіційно він виник в 1930 році.

До цього в нашій країні воліли (а за кордоном воліють і до сих пір) говорити: будинки, споруди, обладнання. Об'єднує всі ці різноманітні об'єкти те, що вони підлягають амортизації [3].

Суттєве збільшення основних засобів на підприємствах поставила задачу оцінки зносу. До цього періоду бухгалтера не мали справу з потужними капітальними активами, вартість яких змінювалась з часом. Відсутність теорії зносу вплинула на розвиток залізничних доріг: організатори отримали можливість показувати надзвичайно високі прибутки в перші роки функціонування і за рахунок цього продавати більшу кількість акцій, які приносили, надалі, коли обладнання зношувалось, набагато менші доходи, ніж першопочатковий внесок. Але справжні господарі справи вважали за потрібне утримати частину виручки, створюючи так званий фонд оновлення (реновації). Передбачалося, що коли рухливий склад, дорога, будівлі, споруди і тому подібне будуть зношені, в управлінні залізниці будуть засоби для відновлення засобів, що ліквідуються [4]. Так виникло розуміння амортизації як фонду. Взагалі, амортизація - слово латинського походження і має декілька варіантів перекладу. Але, мабуть, самим вражаючим можна рахувати варіант a mort – заперечення смерті [3].

Слід зауважити, що там, де знос не нараховувався, затрати занижувались і дивіденди виплачувались із капіталу. Таким чином, знос дозволив регулювати фінансові результати суб'єктів господарювання.

В результаті відсутності загальноприйнятих норм, а також теорії нарахування, законодавчого регулювання призводили до зловживання зносом як важеля впливу на величину прибутку. Коли прибуток покривав накладні витрати нараховували знос. При цьому вважалося, що до тих пір, поки працівники фірми діють сумлінно, вони мають право вирішувати питання про те, що і як розкривати у фінансових звітах, на свій розсуд.

Інша теорія – це нарахування зносу по ціні заміщення, із якої слідувало, що якщо актив підтримувати в хорошому стані, то немає потреби нараховувати амортизацію [1].

При нарахуванні зносу на основні засоби, відкривалися окремі рахунки у спеціальній книзі на кожен одиницю. В рахунку зазначалось все, що було пов'язано з експлуатацією даного об'єкта, капітальні ремонти й амортизаційні нарахування. Промислова революція XIX століття дала відчутний поштовх розвитку бухгалтерського обліку та облікової професії. Одним із «породжень» промислового перевороту можна вважати амортизацію. Історики обліку знаходять витoki амортизації у флорентійських фірмах XV століття. Деякі науковці ідуть ще далі, знаходячи їх в Стародавньому Римі. Архітектор Вітрувій (2-я пів. I ст. до н.е.) писав: «Коли запрошуються третейські оцінювачі стін загального користування, вони оцінюють їх не в ту суму, в яку обійшлася споруда, але, знаходячи по записам ціни підрядів їх будівництва, скидають на кожен рік, що минув, по 1/80 дол і проголошують свій вердикт: «З розрахунку залишкової суми зробити оплату за ці стіни», вважаючи, що дані стіни не зможуть проіснувати довше 80 років» [5]. Таким чином, рівномірний (прямолінійний) знос, по крайній мірі при реалізації мав місце. Проте до середини XIX століття це були приватні випадки. Широке визнання амортизація, як бухгалтерська категорія, отримала лише до середини XIX століття.

Висновки. Аналізуючи вище сказане применшити роль науково-технічної революції не можливо. Адже саме вона сприяла розвитку бухгалтерського обліку загалом та основних засобів зокрема. З часом з'явився аналітичний та грошовий облік основних засобів. Амортизаційний фонд виконував подвійну роль: як фонд реновації та важіль впливу на фінансовий результат діяльності. Історія розвитку бухгалтерського обліку основних засобів сприяє кращому розумінню та вдосконаленню методики та методології бухгалтерського обліку операцій з основними засобами.

Література.

1. **Метьюс М.Р.** Теория бухгалтерского учета [Учебник] / Пер. с англ. под ред. **Я.В. Соколова, И.А. Смирновой** / **М.Р. Метьюс, М.Х.Б. Перера.** – М.: ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
2. **Сміт А.** Добробут націй. Дослідження про природу та причину добробуту націй / **А. Сміт.** – К.: Port-Royal, 2001.2.
3. **Соколов Я.В.** Основные средства: их учет, износ и амортизация [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.buh.ru/document-1360>.
4. **Соколов Я.В.** Амортизация: износ и фонд [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.buh.ru/document-1818>.
5. **Родина Л.Н.** Этапы развития бухгалтерского учета : [учебное пособие] / **Л.Н. Родина, Л.В. Пархоменко.** – Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. – 100 с.
6. **Виговська Н.Г.** Удосконалення обліку амортизації: стан, проблеми, перспективи : [монографія] / **Н.Г. Виговська.** – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 340 с.
7. **Сопко В.** Деякі питання термінології та класифікації засобів праці / **В. Сопко, В. Карев** // *Бухгалтерський облік і аудит.* – 2006. – № 3. – С. 11-15.
8. **Хэндриксен Э.С.** Теория бухгалтерского учета / **Э.С. Хэндриксен, М.Ф. Ван Бреда** ; [пер. с англ. под ред. проф. Я.В. Соколова]. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.

УДК: 339.137

СУЧАСНІ КОНКУРЕНТНІ СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ: СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

MODERN COMPETITIVE STRATEGIES OF THE ORGANIZATION: ESSENCE, FEATURES, ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

УСТИМЕНКО А.В., студентка*

Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

У статті узагальнено сутність поняття «конкурентна стратегія». Встановлено тісну залежність вибору конкурентної стратегії, що обирається організацією від типу конкурентної переваги і розміру цільового ринку. З'ясовано, що конкурентні переваги умовно можна розподілити на два типи. Виявлено дві групи чинників, що здійснюють вплив на конкурентні переваги. Окреслені основні ознаки конкурентних переваг. Встановлено, що досліджені конкурентні стратегії спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок відповідних конкурентних переваг і слугують орієнтиром його майбутньої діяльності.

Ключові слова: конкурентна стратегія, конкурентна перевага, конкурентна поведінка, ринок.

* Науковий керівник – Грідін О.В., старший викладач